

Helyi tudástár

A Bács-Kiskun Megyei Közművelődési Intézet „A több települést érintő kezdeményezések integrálása a Homokháti célprogramban II. ütem” projekt keretében a Bugac, Fülöpjakab, Jakabszálláson megvalósuló „Helyi tudástár korszerű ismeretek közvetítése” című kisprojektben kapta azt a feladatot, hogy a három településre érvényes Tudástárat létrehozza, s ezen belül az ehhez szükséges előkészítő-koordináló munkát elvégezze, s az eredmények ismeretében javaslatokat fogalmazzon meg a helyi tudással kapcsolatos fejlesztési teendőkre a település vezetői felé.

A feladat elvállalása jó lehetőséget biztosított a Megyei Közművelődési Intézet alapítása óta felvállalt és hirdetett nézeteink kipróbálására, gyakorlatba való átültetésére.

Nézetünk szerint a kultúráközvetítő munka által végzett fejlesztésekben a tanuló, művelődő felnőtt bevonása, aktivitása elengedhetetlenül fontos. Mások művelődésébe, tanulási folyamataiba csak úgy szabad beavatkozni, ha figyelembe vesszük előzetes tudásukat, tapasztalataikat, cselekvési lehetőséget és teret tudunk biztosítani képességeik és aktivitásuk kibontakoztatására. Látszólag evidensek ezek a megállapítások, de ha a pedagógiatörténetre gondolunk, évszázadoknak kellett eltelniük ahhoz, hogy a kiváló nevelők felismerjék, a gyermek nem „kicsinyített” felnőtt, s majd újabb néhány évszázadnak ahhoz, hogy tudatosuljon, a felnőtt viszont nem egy korosodott, megnőtt gyermek. A képzők a XX. század közepéig figyelmen kívül hagyták a felnőttiség specifikumait, s a gyermekek

oktatásához kidolgozott didaktika szabályai szerint végezték a népművelésen belül az ismeretterjesztést. Több helyen ma is azt látjuk, még most is úgy oktatnak, képeznek felnőtteket, hogy a tanulási folyamatban csak az előre rögzített tanterv és az azt pontról-pontra végrehajtó tanár akarata érvényesül, figyelmen kívül hagyva a felnőtt előzetes ismereteit, élettapasztalatát, valós szükségleteit.

A felnőttképzés szemléletbeli változásához tartozik annak elfogadása is, hogy a tudás birtokosai és közvetítői nem kizárólag a máshonnan jött, nagynevű, többdiplomás szakemberek. Tapasztalatunk szerint a helyi közösségekben mindig található olyan józan gondolkodású, gyakorlati bíró „egyszerű” emberek, akik az adott helyi probléma megoldására kiváló megoldásokat alkalmaznak, vagy egy-egy szakterületen különleges ismerettel, képességekkel bírnak. Az ő felkutatásuk, megerősítésük, helyben való elismertségük segítése a közösség javát szolgálja.

Szintén fontos tézis és ennek gyakorlatba ültetése, hogy a tudásátadás nem csak állami feladat, hanem abban meghatározó szerepet kell vállalnia a családoknak és az azon kívül működő kisebb-nagyobb közösségeknek. Különösen fontos, hogy a helyi „közművek” között az ide vonatkozó hálózatok és csatornák működőképesek legyenek.

A vizsgálattal arra is szeretnénk felhívni a fejlesztésbe kezdő szakemberek és döntéshozók figyelmét, hogy a közművelődési, felnőttképző szakember feladatának indítékai a helyi térből, társadalmi közegből kell, hogy

eredjenek, és azok eredményeinek is itt kell megjelenniük.

Azt gondoljuk, hogy a helyi közösségek szervezőinek az igazi feladata olyan folyamatok generálása az egyes ember és a közösségek művelődésének segítségével, amely által a helyben élők sorsát könnyíti, jobbá teszi. Fő tartalmi elemeknek a helyi társadalom működésére, ezen belül az egyes ember helyi térbeli, társadalmi eligazodásának ismeretére és annak alkalmazására, a természeti környezethez való barátságos viszonyulásra, a társadalmi kapcsolatokban való megelégsére, és ezeknek szükséges és lehetséges mértékű befolyásolására kell irányulniuk. Mindezek a külső körülményekhez való igazodások viszont csak akkor lehetnek harmonikusak, ha az egyén valós önképpel, képességeinek és az ott észlelt hiányosságok tudatosult elemeivel rendelkezik, ezeken képes változtatni.

A fejlesztő munka során figyelembe kell venni azt is, hogy egyes emberek, kisebb vagy nagyobb közösségek segítése a helyi társadalom bonyolult szövevényén belül történik, arra közvetlenül, de olykor csak közvetett hatással van, s e hatás eredménye függ a közösség értékrendjétől, annak ki sem mondott céljaitól.

A helyben való cselekvés azt is jelenti, hogy a közösségi munkát felvállaló, vagy a köz szolgálatában álló szakember olyan tevékenységeket végezzen, amelyek a helyi társadalom kisebb-nagyobb csoportjai számára hasznosulhatnak.

Bizonyosak vagyunk abban, hogy a bármely jó szándékú közösségi cselekvés, a tartalomtól függetlenül légyen az

akár kulturális, akár sport vagy egyéb hobbi tevékenység, jótékony hatással van a helyi társadalom működésére. Javítja a szociológia tudománya által jellemzőnek tartott mutatókat: erősíti az *integráltságot*, mert egységre törekszik; növeli a *kooperációs készséget*, mert fejleszti az *együttműködéseket*; biztosítja a közös ügyekben való *részvételt*, az erre való szándék és képesség lehetőségét; az együttes munkával, a helyi sajátosságok, értékek megismerésével erősíti a helyhez és társakhoz való *kötődést*; a viszonyok ismerete – s ebben a saját maga reális elhelyezése – által kialakulhat az *elégedettség*, s az ez alapján megfogalmazódó reális jövőkép, a *perspektíva*.

A falvak, kisvárosok problémáira tekintve a kultúrák közvetítésben, a közvetítendő tartalomban az általános európai értékek közvetítése mellett – az intellektuális, „ünnepi tudás” mellett – egyre jobban a praktikus ismeretekre, a gyakorlati (szak- és közösségi) tudások elsajátítására, készséggé való formálására kell gondolni, hogy azok mint helyi társadalmi tőke működhessenek.

A *feltárás célja*: bemutatni a meglévő helyi tudást, s ezen belül a rejtett tudást is, majd javaslatot tenni annak érdekében, hogy ez a helyi közösség számára hozzáférhetővé és felhasználhatóvá váljon.

Néhány szóban a vizsgálati módszerről: a munkánkhoz hasonló korábbi közösségfelmérések módszereit, eredményeit előzetesen áttekintettük, a hasznosnak talált formákat igyekeztünk alkalmazni. A vizsgálat indítása előtt írásos anyagokból tájékozódunk a település helyzetéről, a fejlesztés céljait megfogalmazó koncepciókról; szóbeli interjúkat készítettünk a településeken élő személyekkel, akik jól ismerik az adottságokat és a fejlesztési lehetőségeket. Véleményüket a kérdőívek összeállításánál figyelembe vettük.

Az interjúk alatt feltett kérdések:

– Milyennek látja települése helyzetét?

– Milyen formális és informális közösségek működnek a településen?

– Mennyire tarják a kapcsolatot az emberek a szomszédokkal, a szolgáltatókkal?

– Hogyan működnek együtt a települést érintő projektekben?

– Van-e lehetőségük az embereknek véleményüket elmondani, vannak-e kommunikációs csatornák?

– Vannak-e a településen olyan csoportok, akikkel többet kellene foglalkozni?

– Az egyéni véleményeket mennyire tudják érvényesíteni?

– Mit tud mondani a település adottságairól, lehetőségeiről?

– Vannak-e kivételes tudású emberek a településen?

– Milyenek a település kapcsolatai a szomszédos községekkel?

Az előkészítést követte a kérdőívek szerkesztése, próbainterjúk készítése, és a helyi segítők (kérdezők) felkészítése.

Intézetünk valamennyi dolgozója – különböző intenzitással – részt vett az egyes feladatokban, közülük is kiemelendő Imre Károly a kérdések összeállításáért, és Petőfi Sándor László, aki a számítógépes feldolgozást segítette.

(A Bugac, Fülöpjakab és Jakab szállás községekben végzett felmérés eredményeinek és következtetéseinek leírása olvasható a Polyák Albert *Helyi tudástár* című, *Korszerű ismeretek közlése* alcímű kiadványban – Népfőiskolai füzetek 12., Antológia Kiadó, Lakitelek, 2012)

A szerző magáról

Közművelődési munkát több mint 40 éve végzek. Szakmai pályámat Lakiteleken, a helyi művelődési házban kezdtem, az ifjúsági klubot vezettem. 1976-tól Tiszaalpäron a művelődési ház igazgatójaként dolgoztam. Az

intézmény szolgáltatásait a helyi igényekre odafigyelve alakítottuk ki, az akkori időben szokatlan módon önkéntes munkával példaértékű fejlesztéseket végeztünk. Tiszakécskén az Arany János Művelődési Központban járási módszertani központként is dolgoztunk, itt a nyolcvanas évek elejétől – talán az országban elsőként – helyi újságot jelentettünk meg, és több tucat település sajtótermékét nyomtattuk, különböző szakképző tanfolyamokat szerveztünk felnőttek részére.

1992-től 2013. március végéig a Bács-Kiskun Megyei Közművelődési Intézetben az önkormányzatok és a feladatellátásban részt vevő szervezetek (kölségvetési szervezetek, profit és non-profit szervezetek) munkáját segítettem. Felnőttképzőként a megyében és a régióban dolgozó közművelődési szakemberek képzésével foglalkoztam szervezőként, oktatóként.

Az EMMI és jogelődjei által kiadott közművelődési szakmai szakértői engedély birtokában 1999 óta a települési önkormányzatok feladatellátásához, szakmai pályázataik elkészítéséhez tanácsadói munkát végzek. A minisztérium megbízásából 2005-től a dél-alföldi régió vezető szakfelügyelői munkáit is elláttam. 2005-től bekapcsolódtam a minisztérium által finanszírozott szakmafejlesztési projektbe, melynek eredménye a közművelődési szakmára kidolgozott minőségfejlesztési modell lett.

Az EMMI és jogelődjei Közművelődési Főosztályának megbízása alapján több szakmai képzési programot minősítettem, fejlesztő pályázatokat (Közkinccs program, Nemzeti Kulturális Alap) bíráltam. 1994–98-ig Tiszakécske alpolgármestere voltam.

POLYÁK ALBERT (1954, Lakitelek) a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai igazgatója. Népművelő, könyvtáros (ELTE, BTK), közösségfejlesztő, közművelődési szakértő, felnőttképzési szakértő. 1997–98-ban az Egyesült Királyságban (KNOW HOW FUND, GFA Consulting) képzést szervez a területfejlesztés gyakorlati ismereteiből – területfejlesztési stratégiák, regionális marketing, emberi erőforrások fejlesztése, vállalkozásfejlesztés és versenyképesség, tárgyi infrastruktúra és környezet, területfejlesztési kezdeményezések megvalósulása. Településfejlesztő (Tessedik Sámuel Főiskola Szarvasi Mezőgazdasági és Környezetgazdálkodási Kar, 2001). *Tagja a Duna-Tisza Közi Népművészeti Egyesületnek, a Közösségfejlesztők Egyesületének, a Felnőttképzési Szakértők Országos Egyesületének*, alapító tagja az Egységporta Egyesületnek. Szakmai elismerései: Kiváló Népművelő, Wlassics Gyula-díj, Bessenyei György-díj, Ezüstgyűrű díj – MIOSZ.